

roepen verstevigd. De schrijver loopt zich zelf te veel in den weg, om den lezer in- en uitzicht te geven.

Er staat niets verkeerd in het boek, men kan het ieder rustig in handen geven, maar laat de schrijver den volgenden keer weer zorgen, dat men, door zijn boeken aan te bevelen, goede lectuur aanraadt niet alleen om de strekking, maar doordat de schrijver het beste heeft gegeven, wat hij kon. Daar heeft het publiek recht op.

Gron.

H. S.

VROUWENVRAGEN

In de lijn der geslachten. 1)

Kortgeleden hebben de socialistische vrouwen het zesde lustrum van haar Vrouwenbond gevierd en daarbij hebben ze zich ook bezig gehouden met ons, vrouwen van Christelijken huize.

Zelf zaten ze daar in het volle besef van eigen grootheid. In de zaal, rondom de tafeltjes, getooid met felroode tulpen, de duizenden bezoekers, op het podium de pioniersters, die dertig jaar geleden het aarzelende begin der vrouwenclubs hadden geleid; achter den kathedraal de kopstukken der socialistische partij met klinkende lofredenen op eigen kunnen en eigen doen.

En vanaf de hoogte van het eigen feestgetijf keek men naar de wereld rondom. En zoo bleef ook de blik rusten op de Christelijke vrouwengroep.

O nee, het was niet veel bijzonders noch veel verdienstelijks, wat daarvan te melden viel. Die Christelijke vrouwen, dat waren eigenlijk de achteraanblijvers.

Kijk eens, zoo zeiden ze, in de geschiedenis is het zóó gegaan: eerst werden de vrouwen in Engeland wakker, toen volgden de Fransche, Nederland kwam pas veel later. En in Nederland ging weer de stad vóór het platteland en de burgerlijke vrouwen vóór de vrouwen der arbeiders. Maar de allerlaatste, die ontwaakten, waren toch de Christenvrouwen. Die zijn eigenlijk nu in dezen tijd pas bezig Klaas Vaak z'n afscheid te geven, de slapende oogen wat open te wrijven en de wereld rondom zich eens goed wakker aan te kijken.

Schrikt u een beetje, dat een ander ons zóó ziet? Hoeft niet, hoor, want deze klanken zijn heelmaal geen nieuws.

Vroeger, toen schold men ons als menschen van de nachtschool. Nu zijn we bezig wakker te worden. We gaan er dus op vooruit. Want tusschen slapen en wakker worden is toch altijd nog een hemelsbreed en hoopvol verschil.

En let er eens op, alleen de vrouwen zijn nog maar in dit morgenstadium. De Christelijke mannen, die noemt men niet. Want die heeft men al lang ontdekt op de groote levensmarkt, waar ze hun zaken doen, waar ze zich laten gelden zóó, dat zelfs de socialistischen hun hebben moeten zien. Wie noemt daar den naam van Colijn, van De Wilde, van de mannen der Christelijke Vakbeweging? Ja, ze zijn er — de grooten, maar ook de kleinen, de mannen van naam en de getrouwen op hun stillere posten, doch allen trouw aan hun beginsel en daarin aan hun God.

Nee, de Christelijke mannen, dat moeten zelfs tegenpartijders erkennen, zitten niet meer in de nachtschuit. Zij trekken vooraan en wijzen mee den weg en men volgt hen, gewillig of mopperend, maar — men volgt.

Doch, deze wakkere mannen hebben ook vrouwen. Slaperige, passieve vrouwen, die het leven maar een beetje langs zich heen laten glijden. Haar zie je niet in 's werelds gewoel. Zij stonden niet in de gelederen, toen de strijd om het vrouwenkiesrecht werd beslecht. In gemeenteraad noch kamerclub kan men ze ontmoeten. Zij strijden niet mee voor het kleine gezin, ze doen niet mee met de propaganda voor vergemakkelijking der echtscheiding, noch met den eisch van arbeid voor de gehuwde vrouw. Zij liepen niet mee achter de leuze van moederloon en moederschapszorg. Zij waren altijd de stillen, die thuis haar werk deden, zonder rumoer, zonder lawaai, zonder fanfares.

Maar stil zijn is niet hetzelfde als slapen! Of slaapt de plant, die stil in de aarde wegsterft, haar nieuwe kiem voedt, opgroeit zachtzinnig zonder geluid en zie zij bloeit en zendt haar geuren uit, en zie zij draagt vrucht, dertig- en zestig- en honderdvoud.

Er staat van onzen Heiland zoo iets heel bijzonders in de Profeten: Hij schreeuwt niet, noch verheft Hij Zijn stem, noch zal Zijn stem op de straat laten hooren.

En zoo is het geweest, al de eeuwen door, niet door kracht, noch door geweld, maar door het stille werk van den Geest des Heeren is het Koninkrijk Gods gebouwd. Het kwam en het groeide en zie, de aarde wordt van de kennis des Heeren vol.

1) Toespraak, gehouden te Zwolle, 14 Juni 1939, bij gelegenheid van den 2den Bondsdag van den Bond van Gereformeerde Vrouwenverenigingen.

Zoo is er ook de groote kracht van den stillen wandel der vrouwen. Een wandel zonder veel woorden, maar van een groote, innerlijke sterkte.

O ja, er kunnen tijden zijn, dat de Deborah's optrekken, dat Mirjam vóóran gaat met haar trommel en rei, doch dat zijn de uitzonderingen. De plaats, die God de meesten onzer gegeven heeft, is op den achtergrond, op de tweede rij, achter en naast en in de schaduw van den man, die vóórop gaat.

Maar dat hindert niet. Gods plaats is altijd de goede plaats. En de meeste vrucht zal ons leven dragen, zoo wij gehoorzaam zijn, daar, waar God ons stelde.

En nu denk ik aan de heldendaden, die onze grootmoeders en onze overgrootmoeders hebben verricht op de stille plaats, waar haar leven verliep. Voor de wereld waren ze de vergeleenen, de „slapenden“, misschien wel analphabelen en vrouwen van de nachtschool. Maar in Gods kerk zijn ze Moeders, wier beeld ons nu nog wenkt. „Wij willen óók zoo wezen, haar nakroost, niet ont-aard“.

Wat hebben ze dan gedaan, die vrouwen, in een tijd, toen er van de socialistische vrouwenbeweging nog geen spoor te bekennen viel? O, heel eenvoudig. Zij hebben naast haar mannen gestaan in de vele dingen — groot en klein — die er voor God te doen waren.

Ik denk aan de vrouwen der Afscheiding. Mid-den in haar tijd hebben ze gestaan als heldinnen Gods. Ze hebben met haar mannen haar huizen opgezegt voor de godsdiensttoefening: een doopdienst in de huiskamer, een avondmaalsbediening op de deel, een hagepreek op het erf. En als loon ontvingen ze, dat ze als misdadigers werden behandeld.

De mede-dorpsbewoners gooiden de ruiten kapot, de veldwachter beboette ze en de burgemeester zond soldaten ter inkwartiering. Zelf moesten ze slapen op den hooizolder, want het beste bed werd opgeëischt voor de dienaren des konings. En als het geld voor de hooge boete ontbrak, werd huisraad en kleeren bij opbod verkocht. Het is zelfs gebeurd, dat een vrouw der Afscheiding voor de oogen van het publiek haar rok heeft moeten uittrekken, omdat de officier bij de boedelbeschrijving juist dien bepaalden rok voor den verkoop had opgeschreven. Zij zagen het speelgoed van haar kinderen verhandelen, de moeders, en de hemdjers en luiers, die ze gemaakt hadden voor de baby, die over twee maanden zou geboren worden! —

Dát hebben onze overgrootmoeders gedaan. Die stille, vergeleenen vrouwen, ver weg op hun dorpen — geen socialist zou ze hebben opgemerkt. Maar sliepen deze? Nee, niet waar, ze stonden midden in de branding van haar tijd. Als wachteressen des Heeren volbrachten zij de heilige wake.

O neen, van vrouwenrechten spraken zij niet, maar wel van het hooge recht des Heeren: het recht op een onvervalschten Bijbel, het recht op een zuivere kerk, het recht van den Koning der kerk op gehoorzaamheid van Zijn dienaren!

En omdat zij — naast haar mannen — getrouwd zijn geweest en niet de versmaadheid, noch de armoede, noch de onderdrukking hebben geacht, bezitten wij nu een kerk, waarin het zuivere Woord Gods Zondag aan Zondag gepredikt kan worden. Wij behoeven geen uren te reizen voor een zuivere bediening van Gods Woord. Het is vlak bij ons, naast onze deur! En dat, dat hebben de vrouwen der Afscheiding — met medewerking van de genade Gods — voor ons bevochten. —

Ik denk aan de vrouwen, die op deze generatie volgden. Het heilig erfstuk, dat de ouderen haar hadden nagelaten, dat was de vrije kerk.

Rust was er in het land weergekeerd en ongehinderd hielden des Zondags de Afscheiden hun godsdiensttoefeningen in de kleine, bescheiden schuurkerkjes.

Maar de strijd was daarmee niet uit! Hij was alleen maar verlegd naar een ander terrein!

Náást de vrije kerk de vrije Christelijke school! En zie, gelijk bij het voorgelicht om de kerk, zoo begon nu weer een jarenlange, ononderbroken kamp om het Christelijk onderwijs: om het recht, niet alleen des Zondags, maar ook door de week de kinderen op te voeden naar de eischen van hun weg. De doopbelofte gold toch ook voor het onderwijs, voor de daden Gods in de geschiedenis, voor Zijn grootheid in de natuur, voor de onderwijzing in Zijn Woord niet het minst!

Weér streden de vrouwen naast haar mannen. En zij hadden niet het gemakkelijkste aandeel in den strijd. Want kwam het niet in hoofdzaak op háár neer, dat elken Maandagmorgen van het karige weekloon de dubbeltjes klaar lagen voor den meester? Die dubbeltjes, waarvan de leermeester, het onderhoud van het schoolgebouw en het tractement van den onderwijzer moest worden betaald.

Maar zij zijn getrouwd geweest, deze vrouwen, die onze moeders en onze grootmoeders waren. Week op week, jaar op jaar, hebben ze op de huishouduitgaven bezuinigd om haar kinderen toch maar te geven, wat de trouw aan Gods Woord van hen eischte.

Zij hebben gebedeld bij den Koning en zijn terug-

gewezen. Zij zijn verguisd en geboycot door hun dorpsgenooten. Maar ook, zij hebben armoede en verachting niet geteld, doch door háár getrouwheid hebben wij nu het bezit van onze eigen vrije, Christelijke school.

Ja, meer nog. Mèt haar mannen hebben zij zelfs een Universiteit opgericht en Stichtingen van barmhartigheid van allerlei aard in het leven geroepen!

Stille, vergeleenen vrouwen waren het, wier namen in de historie der moderne vrouwenbeweging niet worden genoemd, — vrouwen in de stad en vrouwen op de dorpen.

Maar — heldinnen Gods, wachteressen, die de heilige wake vervulden bij Gods Woord, bij haar kind.

En nu wij, die vandaag onzen tweeden bondsdag vieren.

Kunnen wij nu met de armen over elkaar gaan zitten, genietend van wat het voorgelicht voor ons heeft opgebouwd: een vrije kerk, een vrije school, en zooveel andere goede dingen meer?

Nee, dat kunnen we niet! De strijd is voor Gods kerk hier op aarde nóóit uit!

Zeker, wij zijn rijk; wij bezitten veel, waar we elken dag voor moeten danken. Maar nieuwe vijanden rukken aan, geraffineerder en meer gecompliceerd en daardoor minder te herkennen dan die, waartegen onze grootmoeders hadden te vechten. En hun aanval is geweldig.

Het is een stormloop, fel en hevig, op alle dierbaarheden en grondslagen, waarop ons Christenleven is gebouwd: op de kerk, den Bijbel, het huwelijk, het gezin, de jeugd. Niets is meer veilig voor hun verwoestend en ondergravend werk.

Kunnen wij als zwakke vrouwen daar tegenop? Wat zegt u, zwakke vrouwen? Niemand is zwak, die staat in het geloof en daardoor in de sterkende kracht des Heeren.

Dat is het eerste, wat wij noodig hebben. Te kunnen zeggen:

Ons staat de sterke Held terzij,

Dien God ons heeft verkoren.

Vraagt gij Zijn naam? Zoo weet

Dat Hij de Christus heet.

Gods eigene, uitverkoren.

Dat is het eerste en allervoornaamste: de kracht van geloof en gebed.

Maar daarnaast loopt de weg der middelen, waaraan God ons bindt. En één van die middelen is wel onze vrouwenvereniging, waar wij samenkomen om bij het licht van Gods Woord onzen eigen tijd te verstaan, den vijand te leeren onderkennen, te weten hoe dien te weerstaan, en hoe ons leven recht op te bouwen in de gehoorzaamheid des geloofs.

Samen, stoel naast stoel, op onzen vereenigingsavond, de hoofden gebogen over den Bijbel; samen besprekend en oplossend bij den kandelaar van het Woord des Heeren onze vragen en problemen; en dan naar huis, naar ons gezin, naar ons werk, overal waar God ons onze plaats gaf, en het uildragen en betrachten, niet alleen, o, alstublieft niet alleen in woorden, maar vooral in daden van geloof en liefde.

Het is heerlijk, een Christenvrouw te mogen zijn.

Altijd, maar in onze dagen wel bijzonder. Het vraagt van ons de grootste inspanning, de toewijding van al onze krachten. Het vraagt soms den moed om alleen te durven staan.

Maar geen nood, wij zijn in des Heeren dienst. Ziet de dienstmaagden des Heeren: ons geschiedt naar Zijn Woord.

Neem ons leven, laat het, Heer,
Toegewijd zijn aan Uw eer.
Neem onze handen, dat ze 't merk
Dragen van Uw liefdewerk.

Zij mijn wil in mij gedood.
En Uw wil mijn dagelijksch brood;
Maak mijn hart tot Uwen troon,
Vader, Heil'ge Geest en Zoon.

W. Cr. — de V.

Duitschland en de bijbel.

Korten tijd vóórdat Stalin en Hitler elkaar ontmoet hebben in een non-agressiepact, circuleerde in de pers onderstaand berichtje (uit „Timotheüs“):

Dezer dagen lazen we een bericht, waarvan we nog maar hopen, dat het niet geheel juist is of blijkt op een misverstand te berusten. Deze mededeeling luidt aldus: De rijksuitgeverijkamer in Duitschland heeft bevel gegeven, dat de verkoop van den Bijbel en andere christelijke boeken in de toekomst slechts mag geschieden in kerkelijke boekwinkels. De andere boekhandelaren zullen den Bijbel alleen mogen verkoopen, indien deze speciaal bij hen is besteld.

Is dit besluit werkelijk genomen, dan blijkt er wel uit, dat men het Woord Gods in zijn loop wil beperken bij onze Oostelijke buren. Er is natuurlijk geen sprake van verbieden, maar wel wordt de algemeene verspreiding van den Bijbel en van andere christelijke boeken er door tegengewerkt.

Het „Algem.

Voor de
zojuist nieu-
de verkoop
gens deze
en uitgever-
telijke uitg-
lectuur, of
willen. Ind-
behouden, r-
uitdrukking
de grens ge-
uitsluitend
verstaan m-
oriënteerde
den niet-cha-
telijke gesel-
ling in de
aan te p-
boekhandela-
volgens één
firma's, die
geexploiteer-
is het chris-
lingen ter a-

De tang va-
is communist.

In het „A-
ds D. J. Baas

De vraag
God Abel
offeren, is
God, in Zijn
van op een
schuldige te
Men heeft
IK liefgeha-
haalt zich c-
„Abel heb-
(schijnbaar
in dezen zi-
sing en beto-
op de twee
Jakob heeft
Voor K
geen gew-
„Er is bij
2:11; verge-
hoogst Gerf-
omdat de z-
ling. God
niet onheer-
Abel zc
God zo

Twee kwe-
op deze wijze
zing van ha-

De H. Veldf-
brochures, be-
mij de uitlat-

We kun-
Eén der pu-
procedure te-
kwestie der
blad o.m. op-

De (part-
pretatie
treft, dat d-
Wanneer r-
anders is
lijkheid
interpre-
particuliere
geval laat
blind h-
achteraf be-
zettelijkheid
zou zoo ie-
wijzen, wa-
pretatie, d-
interpretati-
dan is da-
maar het
culiere syn-
preteert d-
dat de cla-
welgering
gemotiveer-
rechtsregel
wanneer c-
geacht wor-
vastzat.
Zoo denke-

Naar ik u-
heeft prof. V-
wat kerkbo-
Janse, dat
zijn bijgedra-
Ik weet niet
die bladen,
bevalen, ter-
verklaring la-
die zijn be-
rikanische
dat er nog
men den he-
recht te doe-

Prof. Rie-
„Geref. Th-

Het „Algemeen Weekblad“ merkte op:

Voor de christelijke boekhandel in Duitsland zijn zojuist nieuwe verordeningen uitgevaardigd, die voor de verkoop van christelijke lectuur bindend zijn. Volgens deze verordeningen moeten de boekhandelaars en uitgeverij verklaaren, of zij in 't vervolg alleen christelijke uitgaven, met uitsluiting van alle neutrale lectuur, of alleen „wereldlijke“ lectuur verkopen willen. Indien zij hun christelijk karakter willen behouden, moet dit in hun firmamaam duidelijk tot uitdrukking komen. Het is nog niet vastgesteld, waar de grens getrokken wordt; of h.v. onder „christelijk“ uitsluitend bijbels-theologische en stichtelijke lectuur verstaan moet worden, of dat ook de christelijk-georiënteerde belletrie daartoe behoort. Verder is het den niet-christelijken boekhandelaars verboden, christelijke geschriften, in welke vorm ook, door uitstalling in de etalages, op de toonbank, of in prospecti, aan te prijzen. Het aantal christelijke commissie-boekhandelaars zal thans ook achteruitgaan, omdat volgens één der bepalingen nu bijna alleen nog maar firma's, die door den eigenaar-zelf, met eigen kapitaal, geëxploiteerd worden, kunnen voortbestaan. Bovendien is het christelijke firma's niet langer toegestaan, leerlingen ter opleiding aan te nemen.

De tang van den antichrist sluit zich. Het ééne been is communistisch, het andere nationaal-socialistisch.

Wie is sterker?

In het „Algemeen Weekblad“ schrijft de bekende ds. D. J. Baarslag over Kain:

De vraag, vroeger onder het oog gezien, waarom God Abel „aanzag“ en Kain niet, bij hun gelijktijdig offeren, is door sommigen wel eens zoo beantwoord: God, in Zijn soevereine majesteit, heeft, zonder daarvan op eenigen grond aan iemand verantwoordelijkheid schuldig te zijn, Abel aangenomen en Kain verworpen. Men heeft dan den klank in de ooren: „Jakob heb IK liefgehad, maar Ezau gehaat“ (Rom. 9:13) en haalt zich dat mutatis mutandis aldus voor den geest: „Abel heb IK liefgehad en Kain gehaat“. Nu is dit (schijnbaar zoo hard en willekeurig klinkende woord) in dezen zin niet eens op Jakob en Ezau van toepassing en beteekent m.i. slechts, dat Ezau, hoewel oudste, op de tweede plaats kwam en dat de Messiaslijn over Jakob heeft gelopen.

Voor Kain en Abel geldt deze zin in geen geval.

„Er is bij God geen aanneming des persoon“ (Rom. 2:11; vergelijk 2 Kron. 19:7), d.w.z. voor Zijn Allerhoogst Gericht heeft niemand wat vóór op den ander, omdat deze een gunsteling is, gene 'n verschoppeling. God heeft, ook bij het gewelgert offer, Kain niet onherroepelijk verworpen. Abel zocht God. God zoekt Kain.

Twee kwesties worden hier door elkaar gehaald; maar op deze wijze wordt de gereformeerde leer der uitverkiezing van haar grondgedachte losgemaakt.

De consciëntie.

Ds H. Veldkamp laat in „Fr. Kbl.“ zich uit over enkele brochures, betreffende de kwestie-Drachten. Daarin trof mij de uittaling:

We kunnen over de consciëntie niet oordeelen.

Eén der punten nu, die bij de bespreking der gevoelde procedure telkens naar voren kwamen, betrof juist de kwestie der consciëntie. We merkten destijds in ons blad o.m. op:

De (particuliere) synode geeft een eigen interpretatie van 't begrip „wanbestuur“. Het treft, dat daarbij sprake is van „zondige verblindheid“. Wanneer nu het woord wanbestuur door de classis anders is geïnterpreteerd (b.v. door van „opzettelijkheid“ te spreken), dan is feitelijk een andere interpretatie van „wanbestuur“ door de particuliere synode gegeven dan door de classis. Het geval laat zich denken, dat iemand „zondige verblindheid“ bij zichzelf mogelijk acht en ook wel achteraf belijden wil, maar de beschuldiging van opzettelijkheid verre van zich werpt. In zulk een geval zou zoo iemand de aanklacht van wanbestuur afwijzen, wanneer ze komt, gelet op de classische interpretatie, doch deze zelfde klacht met de synodale interpretatie kunnen aanvaarden. Doet hij dit laatste, dan is daarmee de zaak voor een oogenblik gered, maar het probleem is niet opgelost; want een particuliere synode, die 't begrip „wanbestuur“ anders interpreteert dan de classis, erkent daarmee de facto, dat de classis onjuist geformuleerd heeft en dat de weigering van schuldbelijdenis tegenover de classis gemotiveerd kon zijn. Het behoort tot den goeden rechtsregel, dat een vonnis verloochend wordt, wanneer de termen, waarin het vervat is, onjuist geacht worden; vooral, wanneer op die termen alles vastzat.

Zoo denken we nog er over.

De heer Janse over Pred. 12:7.

Naar ik uit „De Wachter“ en „Amersf. Kb.“ vernam, heeft prof. Waterink in „Calv. Wkbl.“ gezegd, dat heel wat kerkbodes eerst waren ingenomen met den heer Janse, dat ze, nu prof. Ridderbos sprak tegen hem, zijn bijgedraaid, en dus wat haastiglijk waren gebleken. Ik weet niet, of prof. Waterink dit ook constateert van die bladen, die eerst zijn geschriften over de ziel aanbevalen, terwijl ze later tot tweemaal toe een nadere verklaring lazen. Ik heb de stukken van prof. Ridderbos, die zijn begonnen te verschijnen tijdens mijn Amerikaanse verblijf, niet kunnen citeeren, maar geloof, dat er nog vraagpunten genoeg overblijven. Ook, dat men den heer Janse niet steeds begrijpt. Teneinde hem recht te doen, citeer ik „Pro Ecclesia“:

Prof. Ridderbos gaat in het Maartnummer van het „Geref. Theol. Tijdschrift“ uitvoerig in op de kwestie

van het spraakgebruik der H. Schrift. Ik ben hem dankbaar daarvoor. Want hier is inderdaad, zooals hij schrijft: de kern en hoofdzak.

Vóór hij echter op het spraakgebruik van het Oude Testament ingaat, wijst hij op Prediker 12:7 in verband met Gen. 2:7, om te bewijzen, dat het met de roeach (geest) van den mensch anders staat dan met de roeach (geest, adem, ziel) van het dier.

En voorts betoogt hij, dat de leer van het voortbestaan na den dood ook in het Oude Testament wordt gevonden.

Uit alles wat ik hier vóór heb geschreven kan wel blijken, dat ik er nooit aan heb getwijfeld, dat het met de roeach van den mensch anders staat, dan met de roeach van het dier — en al evenmin is er ooit eenige twijfel bij mij gerezen of het Oude Testament het voortbestaan na den dood erkent.

Dit alles is niet in het geding.

Wel is in geding of het wáár is wat prof. R. dan laat volgen: n.l. dat de leer van het voortbestaan ons moet „nopen“, om de dichotomistische opvatting te aanvaarden.

In Pred. 12:7 staat „en dat het STOF terugkeert tot de aarde gelijk het geweest is, en de GEEST terugkeert tot God, die hem gegeven heeft“.

Prof. Ridderbos leest nu voor „stof“: dichotomistisch „lichaam“ en voor „geest“ leest hij dichotomistische „ziel“.

En ja, als iemand zoo leest, dan is de conclusie gewettigd, zooals hij deze formuleert: „Het uiteengaan van den mensch in twee deelen (hij bedoelt de dichotomistische twee deelen, die bij de schepping werden tezamen gevoegd tot een twee-eenheid met een duidelijk „band“ tusschen lichaam en ziel, als stofsubstantie en geestsubstantie) wordt hier wel zeer duidelijk uitgesproken. En dit wordt in verband gebracht met den tweefriet oorsprong der deelen. Het lichaam wordt „stof“ genoemd, dat wederkeert tot de aarde, waaruit het is genomen; de geest gaat weer tot God, die hem gegeven heeft! De geest des menschen wordt op een bijzondere wijze met God in verband gebracht“. Tot zoover prof. Ridderbos.

Mijn hooggeachte opponent heeft het zich met dezen tekst wel wat gemakkelijk gemaakt. Ik heb in mijn boek ook beleden, dat het stof tot de aarde keert en dat de geest tot God keert.

Even verder:

Nu echter was prof. R. zoo zeker van zijn lezing: stof = dichotomistisch lichaam en geest = dichotomistische ziel, dat hij met een tikje ironie er tusschen voegt: het lichaam wordt — „als ware het opzettelijk gezegd om den heer J. in het ongelijk te stellen“... stof genoemd.

Wat hij moest bewijzen (dat de H. Geest bij monde van den Prediker met „stof“ dichotomistisch lichaam bedoelt), dat laat hij Hem zeggen „als ware het opzettelijk tot den heer J. gezegd om hem in het ongelijk te stellen“.

Ook dit:

En waar ik de woorden „stof“ en „geest“ niet durf vereenzelvigen met de woorden lichaam en ziel en schriftuurlijk spraakgebruik en nog minder met de dichotomistische ziel-lichaam twee-eenheid, daar moest prof. R. allereerst aangetoond hebben, dat „stof“ hier gelijk is aan „lichaam“ en dát weer gelijk aan 't dichotomistisch lichaamsbegrip. En zoo ook geest = ziel = dich. ziel.

Mogelijk vraagt een lezer mij, of dan het lichaam niet van stof is. Zeer zeker. Maar wie „lichaam“ zegt, zegt al veel meer dan stof. „De Nachtwacht“ van Rembrandt is van doek en verf en hout. Bij brand kan „De Nachtwacht“ tot stof wederkeeren. Maar wie „De Nachtwacht“ zegt, die zegt toch meer dan: doek, verf, hout?

En dat het laatste woord in de wetenschap nog niet gezegd is over de verhouding van begrippen geest en ziel, dat weet ieder, die een weinig ter zake kundig is.

In een der voorafgaande artikelen gaf ik een citaat van prof. Bavinck, waaruit bleek, dat hij een psychisch (ziele) leven aanneemt bij het ongeboren kind vóór dat het zijn geest krijgt.

Als ik dan blijf onderscheiden tusschen „geest“ en „ziel“ in de Schrift, dan is er m.i. geen reden voor een man van wetenschap om al deze nadere onderscheidingen maar te negeren en te doen alsof de Auteur van Prediker 12:7 het opneemt vóór de theorie van Aristoteles en Thomas van Aquino en de Gereformeerde dichotomisten tegen „den heer J.“.

Voor het recht verstaan van de bedoeling van den heer Janse is de verwijzing naar „De Nachtwacht“ leerzaam.

Ambtsdrager bij de gratie van den werkgever?

Onder dit opschrift schrijft „Delfshavensche Kerkbode“ (het stuk was niet geteekend):

In het Juni-nummer van A.R.-Staatkunde wordt een vraag gesteld, welke ons attent moet maken op een dreigend gevaar. Medegedeeld wordt hoe sommige werkgevers van hun employés en andere werknemers verlangen dat zij verlof zullen vragen tot het eventueel aanvaarden van bestuursfuncties, kerkelijke ambten e.d., ook al worden deze geheel in den eigen vrijen tijd vervuld. Deze eisch werd soms gesteld ná de indiensttreding, waarbij het zelfs is voorgekomen dat toestemming geweigerd werd voor het vervullen van het ambt van ouderling. Gevraagd wordt of zulks niet te veel ingrijpt in de vrijheid der werknemers.

Dr Noteboom, welke deze vraag beantwoordt, geeft eerst een algemeene richtlijn aan. Het is, zegt hij, aanbevelenswaardig dat de vrijheid en verantwoordelijkheid van personen, in dienst van anderen, hetzij van personen of lichamen, zooveel mogelijk worde geëerbiedigd.

Waarom?

Omdat de persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid moet gezien worden als een gave Gods, welke den mensch is verleend tot het dienen van God in vrije gehoorzaamheid en tot het ontplooiën van de hem toevertrouwde geestelijke en lichamelijke capaciteiten op alle levens-terreinen, waarop hij hetzij door zijn persoonlijke aanleg, hetzij door den loop der omstandigheden een taak heeft te vervullen.

Vervolgens:

Moelijker dan het aangeven van een algemeene richtlijn is echter de toepassing en handhaving daarvan in de praktijk. Het is toch een niet te ontkennen feit, dat door het treden in dienst van een corporatie of individueelen werkgever men zich eenige beperking oplegt, samenhangend met den aard der dienstbetrekking. Trouwens elke overeenkomst, welke wij aangaan, legt ons zekere verplichtingen en daarmede samenhangende beperkingen van onze vrijheid op. De vraag is nu maar: hoever mogen die beperkingen, speciaal van de vrijheid van personen in dienstbetrekking, gaan? Bij het aangaan der dienstbetrekking is als regel van een duidelijke overeenkomst inzake wederzijdse rechten en verplichtingen geen sprake. Reglementen of algemeen erkende usantiën van het bedrijf of den dienst, waarin men werkzaam is, geven ten deze noch een duidelijk, noch een volledig beeld. Daarom zal men hoofdzakelijk moeten letten op den aard van een bepaald bedrijf of van een bepaald dienst en op de omstandigheden van plaats en tijd, waarin men zich bevindt. Immers, al laten wetten, reglementen en usantiën in den regel vrijheid, dat wil nog niet zeggen dat het personeel nu een onaantastbaar recht heeft om te doen wat het wil voor zoover niet door die wetten, reglementen en usantiën beperkingen worden gesteld.

De vraag wat het belang van dienst of bedrijf in verband met de omstandigheden vordert, is een factor van groote beteekenis bij de beantwoording van de vraag tot hoever de eventuele vrijheidsbeperkingen gaan.

En nu is het een niet te ontkennen feit dat het antwoord op de vraag: wat vordert dienst of bedrijf, voor rekening ligt van de verantwoordelijke leiding. Hier nu schuilt het gevaar. Het recht om zekere vrijheidsbeperkingen te stellen in het belang van den dienst of het bedrijf, gezien den aard van zulk een dienst of zulk bedrijf, kan niet worden ontzegd aan hen die daarvoor verantwoordelijk zijn, doch het gevaar van misbruik ligt hier voor de hand. Een patroon kan de vrijheid van zijn ondergeschikten, gebruik makend van hun economische afhankelijkheid, zoodanig bekorten, dat van hun vrijheid, met name ook van hun godsdienstige en politieke vrijheid, niet veel overblijft.

En hier lijdt niet alleen de persoonlijke vrijheid schade, doch schade wordt evenzeer gedaan aan een goede ontwikkeling van ons kerkelijk, maatschappelijk en politiek leven. Het aantal personen, hetwelk voor leidende functies in aanmerking komt, is toch reeds beperkt genoeg. Bij meerdere beperking dreigt zoo verwording in kerkelijke, maar ook in maatschappelijke en politieke aangelegenheden.

Tenslotte:

De oplossing zal allereerst moeten worden gezocht in verlevendiging van het besef bij werkgevers en werknemers, dat eerbiediging van de persoonlijke vrijheid een zaak is van het hoogste belang. Voor den christelijken werkgever is dit een zaak van het hoogste belang, omdat die vrijheid haar grondslag vindt in den wil Gods. Die den mensch schiep, hem een plaats gaf op de aarde en hem de roeping gaf om met de hem verleende lichamelijke en geestelijke gaven te weeten en hierdoor God op aarde te dienen. Maar ook voor den werkgever, die niet deze dingen ziet in het licht van Gods Woord, is deze vrijheid een zaak van het grootste belang, wijl ze een voorwaarde is voor een gezonde en natuurlijke ontwikkeling van individu en van samenleving.

Tholen.

Ds P. van Dijk zegt in „Noordhollandsch Kerkblad“ gelezen te hebben in „Hervormd Nederland“ volgende karakteristiek van het „kerkelijk leven“ op Tholen:

„De samenkomsten der gemeente zijn geen samenkomsten der geloovigen, waartusschen naar Calvins woorden hypocrieten zijn. Neen, de kerk is bekeeringsinstituut, waarheen de schare gaat, want men kan er getroffen worden.“

„t Huwelijk behoort tot 't „gewone“ terrein. Veelal zijn het gedwongen huwelijken, maar ook als dit niet het geval is, wenscht men geen kerkelijke inzegening. De huwelijksregisters kunnen soms jaren aaneen gesloten blijven. Voor de Zending gevoelt men weinig. Christelijke scholen zijn er bijna niet. Is dit alles misschien ook oorzaak, dat de Geref. Kerken hier zoo weinig invloed uitoefenen? Smalend wordt soms gesproken over de „doleerenden“ die alles verwachten van goede werken.“

Men is wel godsdienstig, men gaat gaarne ter kerk, de Bijbel wordt trouw gelezen, maar de godsdienst is voor de binnenkamer....

Dit komt uit in het geheele leven. Men verzet zich niet tegen de gevaren, omdat men ze niet als gevaren ziet.... „Men kan ook in de kroeg bekeerd worden“.

Verreweg het grootste deel der arbeiders is georganiseerd in den modernen landarbeidersbond, zelfs de leden der Geref. Gemeenten.

Dit behoort immers tot het terrein van het „gewone“ leven. En zoo treft men hier aan, wat voor een vreemde deling onbegrijpelijk is, n.l. dat er in verschillende van deze orthodoxe gemeenten enkele socialistische gemeenteraden zitten.... Nu is dit het wonderlijke: Zeer velen, die voor de gemeenteraden „rood“ stemmen, brengen voor de verkiezing der leden van de Tweede Kamer hun stem uit op Ds Kersten.“

Da van Dijk voegt er aan toe:

Ik weet, dat deze karakteristiek er niet een is van het land Tholen alleen. De lijdelijkheid en het scheiden van de terreinen als bovengetekend zit in vele kringen.

We zijn het met den schrijver eens, wanneer hij zegt: „Hier kan goed werk verricht worden, hier moet het verricht worden.”

Alleen deel ik zijn optimisme niet, wanneer hij meent:

„Hier zijn de menschen nog te boroiken, hier komt men niet voor gesloten deuren, hier kan het zaad des Evangelies nog gestrooid worden....”

Het feit is dat al vindt men den dominee van de Hervormde of van de Geref. Kerk beste menschen, ze als zieleherders voor zulke groepen geen vertrouwen hebben. Zelfs hun trouwing of de snit en de kleur van het pak zit den menschen in den weg.

Alleen nauwe samenwerking tusschen de niet-lijdelijke orthodoxen van Hervormden en Gereformeerden op het gebied van school en politiek kan op den duur hier iets — onder Gods zegen — bereiken.

En daarnaast is een van de eerste voorwaarden voor saneering „vakkundige” voorlichting met betrekking tot het verschil tusschen mystiek en geloof. Om reeds herhaaldelijk uiteengezette redenen hebben wij bezwaar tegen het woord „mystiek”. Maar we kunnen ons toch indenken, dat sommigen dat behouden willen, hoewel er een betere term voor ten dienste staat: geloofsgemeenschap. Wat we echter niet verstaan kunnen is, dat een enkele, zelfs een hoogleraar, zich inspannt om toch het woord vooral te behouden en het dan te reserveeren voor het religieuze leven; want indien het woord „mystisch” nog eenigen zin hebben zal, dan behoort het ook thuis op het terrein van de kunst, psychologie, de kenleer, enz. enz. Wie het reserveert voor het godsdienstig leven is eer hij het weet door deze reserveeringsdaad op de doopersche lijn gekomen.

K. S.

BOEKBESPREKING

W. E. G. Louw: „De nieuwere Afrikaanse poëzie”.

D. A. Daamen's U.M. — 's-Gravenhage.

In een tamelijk beknopt boekje een zoo volledig mogelijk overzicht te geven van een omvangrijke kwestie is een kunst, en deze kunst verstaat de heer Louw. Op heldere wijze weet hij in het kort de betekenis te geven van de eerste en tweede Afrikaanse taalbeweging, afgesloten door de vertaling van den bijbel en de psalmoverzetting. Hierdoor is wel de kloof tusschen Afrikaans en Nederlandsch verwijderd, maar de jonge taal kreeg nu nieuwe perspectieven en de dichters en prozaschrijvers konden de taal van hun hart laten hooren. Op de voornaamste dichters vestigt Louw de aandacht. In enkele bladzijden weet hij hun persoon en werk te karakteriseren met citeering van meestal slechts enkele coupletten. Dit boekje wil geen bloemlezing zijn, maar een wegwijzer in een voor vele Nederlanders onbekend gebied. Het wil laten zien hoe de Afrikaanse dichters met volle overgave er naar streven, hun literatuur een plaatsje te geven naast de grotere Nederlandsche en Vlaamsche in de wereldletterkunde.

Louw wijst er op, dat in de laatste jaren door het opkomend individualisme de kloof tusschen dichters en volk groot is geworden — evenals bij ons — maar dat het overwegend christelijk element in de Afrikaanse kunst haar behoedt voor onvruchtbaar aesthetisme.

Dit in het Hollandsch geschreven pleidooi voor de kunst van Zuid-Afrika moge vele lezers vinden, die instemmen met Louw's eisch: „men moet eindelijk begrijpen, dat Nederland niet langer afzijdig mag durven staan tegenover wat in Zuid-Afrika geschreven wordt”.

Gron.

H. S.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Intrede te:

Sneek: F. Guillaume. Tekst: 1 Cor. 3:21—23.

Candidaten tot den Heiligen Dienst.

De classis Benthem der Geref. Kerken heeft op 16 Aug. praeparatoir geëxamineerd en met algemeene stemmen bevestigd verklaard den heer H. J. Lambers Heerspink, theol. cand. aan de V. U.

De heer Lambers Heerspink is bereid de kerken te dienen en een beroep terstond in overweging te nemen. Zijn adres is: Stationsstraat 13, Coevorden. Telef. 24.

— De heer H. J. Swierts, cand. te Maassluis, is benoemd tot hulpprediker bij de Geref. Kerk van Vlissingen en heeft deze benoeming aangenomen.

Generale Synode der Geref. Kerken.

Haar samenstelling. 1)

A.s. Dinsdagmorgen zal te Sneek de Generale Synode der Geref. Kerken aanvangen.

Zij pleegt om de drie jaar gehouden te worden op de plaats door de vorige Synode aangewezen. De laatste Synode van 1936 in Amsterdam wees daarvoor Sneek aan, wijl van den kerkeraad van deze plaats het verzoek kwam de Gen. Synode ook eens te willen houden in het ressort van de Part. Synode van Friesland-Zuid, wat in de geschiedenis van de Geref. Kerken nog niet is voorgekomen.

Maandagavond zal aan de Synode een bidstond voorafgaan, die, zooals gebruikelijk, zal worden geleid door den praeses van de jongste Generale Synode, Ds J. L. Schouten van Amsterdam. Dinsdagmorgen om 9 uur zal Ds H. Veld-

kamp namens de roepende kerk van Sneek de Synode met een rede openen.

Zij zal als volgt zijn samengesteld:

Ds S. Idema van Winsum en Ds G. Diemer van Scheemda en de ouderlingen A. Scholtens van Groningen en R. Smit van Stedum, namens de Part. Synode van Groningen;

Dr W. A. v. Es van Leeuwarden en Ds W. H. den Houting van Huizum en de ouderlingen M. U. Dijkstra van Anjum en W. D. v. d. Meer van Oude-Lelje, namens de Part. Synode van Friesland ten Noorden;

Dr D. J. de Groot van Woudsend en Dr A. D. R. Polman van Bolsward en de ouderlingen A. Borkent van Heerenveen en M. Knol van Sneek, namens de Part. Synode van Friesland ten Zuiden;

Ds N. Duursema van Nieuw-Amsterdam en Ds D. Scheele van Assen en de ouderlingen J. Buikema van Hoozevee en G. F. Hummelen van Assen, namens de Part. Synode van Drenthe;

Ds W. L. Milo van Almelo en Dr J. Thys van Zwolle en de ouderlingen W. v. Engen van Steenwijk en A. Schmal van Enschede, namens de Part. Synode van Overijssel;

Ds P. C. de Bruyn van Apeldoorn en Dr G. Keizer van Rheden de Sterg en de ouderlingen W. H. H. v. d. Born van Terschuur en J. Verwoerd van Arnhem, namens de Part. Synode van Gelderland;

Dr H. Kaajan van Utrecht en Ds S. J. Popma van Amersfoort en de ouderlingen J. J. v. Commenee van Utrecht en Ds J. v. d. Berg van Renswoude, namens de Part. Synode van Utrecht;

Dr W. G. Harrenstein van Santpoort en Ds J. L. Schouten van Amsterdam en de ouderlingen J. Hommes van Enkhuizen en S. v. Wijk van Heemstede, namens de Part. Synode van Noord-Holland;

Ds T. J. Hagen van Delft en Ds H. Meijering van Katwijk a. d. Rijn en de ouderlingen W. Hummelen van Alphen a. d. Rijn en A. Warnaar van Hazerswoude, namens de Part. Synode van Zuid-Holland ten Noorden;

Dr E. D. Kraan van Vlaardingen en Ds F. C. Meyster van Rotterdam en de ouderlingen J. Manni van Rotterdam en T. Tieleman van Schiedbroek, namens de Part. Synode van Zuid-Holland ten Zuiden;

Ds W. M. le Cointre van Bergen op Zoom en Ds W. H. v. d. Vegt van Goes en de ouderlingen C. P. Vogelhaar van Krabbendijke en R. Zuidema van Goes, namens de Part. Synode van Zeeland;

Ds H. de Bruyn van Nieuwendijk en Ds J. de Vries van Tilburg en de ouderlingen C. G. de Jong van Almkerk en H. Knook Man van Klundert, namens de Part. Synode van Noord-Brabant en Limburg;

Ds J. G. Fernhout van Bandoeng en Ds C. Mak van Medan en de ouderling Dr G. J. Hoekstra van Klaten, namens de Classis Batavia, die de rechten heeft van een Part. Synode;

Pastor A. Brink van Emden en Pastor B. H. Lankamp van Uelsen en de ouderlingen J. Kl. Brookhuis van Winsum en J. Mertens van Weenermoor, namens de Part. Synode van de Graafschap Bentheim en Oostfriesland;

Voorts zullen als praeadviserende leden zitting nemen de hoogleraren Dr J. H. Bavinck, Dr K. Dijk, Dr S. Greijdanus, Dr G. M. den Hartogh, Dr A. G. Honig, Dr J. Ridderbos en Dr K. Schilder van de Theol. School te Kampen en Dr G. Ch. Aalders, Dr C. van Gelderen, Dr F. W. Groshede, Dr V. Hepp, Dr H. H. Kuyper, Dr D. Nauta en Dr J. Waterink van de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit.

Ook is het gewoonte, dat de predikanten van de roepende kerk uitgenodigd worden als praeadviserende leden zitting te nemen. Dat zijn dus in dit geval de Sneeker predikanten Ds H. Veldkamp, Ds H. Steenhuis, Ds F. Guillaume.

Gasten worden verwacht van de zusterkerken in Amerika, Zuid-Afrika en Schotland.

Een aanvullend agendum verschenen.

Meer dan een week tevoren kwam reeds een aanvullend agendum van de Generale Synode der Geref. Kerken, die 29 Aug. a.s. te Sneek zal aanvangen, uit.

Het aanvullend agendum, dat 8 pagina's druk beslaat, heeft betrekking op de hoofdstukken: Hulpbehoevende Kerken en personen, De Zending, Kerkregering, Grensregelingen, Kerken in Ned. Oost-Indië en in het buitenland, de Eenheid en Varia.

Wat het hoofdstuk Zending betreft is er een voorstel van den kerkeraad der Geref. Kerk van 's-Gravenhage-Oost, waarin overwegende, dat de Joden zending tot dusver gedreven door de gezamenlijke Kerken door middel van gevolmachtigde deputaten slechts tijdelijke maatregel was om te komen tot kerkelijke Joden zending, verzocht wordt dat de Gen. Synode aan de nieuw te benoemen deputaten voor de Joden zending opdracht om in overleg met de zendende Kerken de e.v. Gen. Synode te dienen met voorstellen inzake de decentralisatie van onze Joden zending, zoodat er drie zendende kerken zullen zijn, elk van die gesteund door een bepaalde groep van Kerken en met hun eigen ressort. Het verzoek is van een bijlage vergezeld.

Voorts kwamen nog bezwaarschriften in uit Drachten, Woerden, Rinsumageest, Vlaardingen, Groningen, Hillegersberg, Gouda, Heerenveen, Meppel en Maassluis. Zij raken deels zaken van persoonlijke aard en deels de Verbondleer, Eenige Gezangen, N. S. B. en C. D. U. en de polemiek. Het bezwaarschrift uit Gouda inzake de haardracht der vrouw, waarover ouderling Knook van Klundert op de Synode van Middelburg (1933) zulk een kostelijk rapport heeft uitgebracht, ontbreekt ook in Sneek niet.

Prof. Dr W. F. Groshede zal rapporteeren over het instellen van een onderzoek naar de verstrooide Geref. in Frankrijk en het uitschrijven van een collectie ten behoeve van dezen arbeid, waarvoor de vorige Synode deputaten benoemde.

Het aanvullend agendum bevat ook een voorstel van de classis Bolsward, dat de Synode de classis, die wordt aangewezen voor het uitschrijven van bid- of dankstonden opdracht geve om daarbij te streven naar eenparigheid van handelen van alle Chr. kerken in het oordeelen over de gewenstheid van een bid- of dankstond en het kiezen van een datum daarvoor. De classis is van oordeel, dat bij zulke gelegenheden, die toch aller gebed vorderen, de gedeeldheid der Chr. kerk pijnlijk blijkt.

Tenslotte is onder Varia ondergebracht het voorstel van de kerk van Yerseke, dat de Synode zich duidelijk uitspreke over het gevaar van de Buchmanbeweging voor de Kerk van Christus.

De kerk van Pietersburen verzoekt de Gen. Synode om, waar de classis Warffum en de Part. Synode van Groningen den heer B. Roorda te Winsum het gevraagde onderzoek, teneinde naar art. 8 te mogen staan naar het predikambt, hebben geweigerd, dit onderzoek hem alsnog te willen toestaan.

De uitspraken van de classis Warffum en de Part. Synode van Zuid-Holland ten Z. inzake de tucht over doopleden hebben we reeds gepubliceerd toen zij afkwamen. Zij hebben nu in het aanvullend agendum eveneens alsnog een plaats gevonden.

1) Van onzen Synode-verslaggever.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Aangenomen naar:

Maarsse: Cand. M. v. d. Klis te Gouda.

Bedankt voor:

Aalsmeer: W. Ramaker te Kampen.
's-Gravenmoer, Papendrecht, Rozenburg en Wormerveer:
Cand. M. v. d. Klis te Gouda.
Soestdijk: E. du Marchie van Voorthuysen te Urk.

Afscheid van:

Nieuwendam: W. Meijnhout. Tekst: 1 Cor. 3:11—13.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Blokzijl (toez.): H. Nobel te Reitsum.
Nieuw-Amsterdam (toez.): P. J. Mackaay te Westerhaar.
Workum (vac.-C. G. Blok): J. Loos te Arnhem.

Aangenomen naar:

Eindhoven (toez.): H. J. F. Wesseldijk te Schoonebeek.

Intrede te:

Oosterwolde: G. Cadee. Tekst: Joh. 14:6b.
Tjamsweer: Cand. P. Offeringa. Tekst: Rom. 15:29 en 30.

Afscheid van:

Dussen en Haak: Drs J. C. Hooykaas. Tekst: Hebr. 13:5b en Psalm 35:3b.
Spijkenisse: Ch. J. Gall. Tekst: 2 Tim. 2:19.

Overleden:

A. W. Feenstra, pred. te Lollum-Waaxens, 58 jaar.
Dr J. D. de Lind van Wijngaarden, pred. te De Bilt, 77 jaar.
P. J. Wauters, emer. pred. van Kleverskerke, 82 jaar.

De inhoud zegt U al genoeg!!

Natuurlijk hebben wij het over het actuele boek, waar ieder over praat:

RONDOM DE REFORMATIE

Let eens op de Hoofdstukkeninndeeling:

- I. Wetenschap en Reformatie.
- II. Tegen het Subjectivisme.
- III. Misverstanden.
- IV. „Meenens” doopen of „veronderstellen”.
- V. Schriftuurlijk oordeel.
- VI. Verbond en Verkiezing.

We behoeven er geen woord aan toe te voegen. Wanneer de Heer A. Janse van Biggekerke het over zulke onderwerpen heeft, wordt er geluisterd!

Zorg dat het U niet ontgaat en bestel het nog heden bij Uw boekhandel of rechtstreeks op postrekening nr 36000 van

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. - GOES

De band is sierlijk en solied! De prijs laag: f 2,— (ingen. f 1,50).

Le protestantisme et le théâtre de langue française au XVIe siècle

door

Dr. G. D. JONKER

Prijs . . . f 3.90

Na de historische ontwikkeling van de houding van de franssprekende Protestanten tegenover het toneel getekend te hebben, geeft de schrijver een principiële beschouwing over de afwijzing van het toneel door de Calvinisten en rechtvaardigt die op grond van een theoretische analyse van de structuur van het toneelkunstwerk.

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij den Uitgever J. B. WOLTERS, Groningen, Batavia

Heden verscheen:

CHRISTUS EN DE WERELD

door

Ds S. G. DE GRAAF

INHOUD:

- I. De Oecumenische Beweging. II. Levenswaardigheid. III. Kerk en Evangelisatie. IV. Stanley Jones en het Communisme. V. Genade en Natuur. VI. Christus en de Overheid. VII. Kerk en Staat.

In dit boek worden verschillende onderwerpen behandeld, die alle raken aan het kernprobleem van de verhouding tusschen Christus en de wereld. Het gaat hier dus, om het in een bekenden term te zeggen, over „de gemeene gratie”. Het is een boek van betekenis.

Prijs f 1.75. Geb. f 2.40.

IN ELKEN BOEKHANDEL.

Uitg. J. H. KOK N.V. - KAMPEN

Het duurt niet lang meer...

of de serie Predikatiën van den bekenden Amsterdamschen Predikant Ds S. G. DE GRAAF zijn in den handel. Zij die reeds bestellingen inzonden vragen we nog even geduld te oefenen!

Het worden prachtige bandjes, een serie die een sieraad in Uw boekenkast zal zijn! De prijs is f 1,50 per deel van twaalf preeken.

Geef Uw bestelling aan den boekhandel of rechtstreeks op postrekening nr 36000 van de Uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. - GOES

Mede v.
Rotte
Dam.
Ds J.
Kool
Schot
Rotte
kamp
Gron
Dr F.

Alle s
Prof.

INHOUD:
minkrijke
Schrift:
kelijk lev
XIII K.C.
XIII. —
vlezen: C
leven: C
Verslag
nieuws.
bijlage.

„Het koni

Neder

De fou
van de v
vervolg z
oefend c
art. 36. I
gedachte
waarmee
der Nede
dat de ge
plaats va
zelf door
worden.
van dire
Wanne
Nederland
het Konin
dat we e
de profes
Thysius
formeerd
hier ech
gen. 4) In
tus is al
tus over
Christus
ondersch
te hebbe
als van
gezegd v
„politica
nem” 2)
straten).
te zijn b
den 4), m
Christus.
uitdrukke
tallo ove
dere op
zullen k
rium be
Rom. 13.
en den
rijk in
met een
In dez
over het

1) Syno
2) Syno
3) Syno
4) Syno
5) Syno
6) Syno
7) Syno